

Høringsuttalelse fra ISAAC Norge

Nasjonal handlingsplan for rehabilitering 2026–2035

Språk, ASK og bruk av tvang og makt i rehabilitering

Det bør innarbeides en egen del i den nasjonale planen for rehabilitering som omhandler sammenhengen mellom bruk av tvang og makt og ASK- språkliges tilgang til språk, herunder ikke- talt språk som formidles via alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK).

Når rehabiliteringstjenesten/ spesialisthelsetjenesten involveres i saker som gjelder vedtak om bruk av tvang og makt, må det stilles tydelige krav til at språklige forutsetninger er grundig kartlagt og ivaretatt før tvang og/eller makt kan vurderes som nødvendig tiltak.

Konkret bør det være et krav at følgende forhold alltid avklares:

Tilgang til språk:

Om personen har tilgang til et språk som gjør det mulig å forstå, uttrykke behov/ følelser/ etc, protestere og samtykke.

ASK som forutsetning for ikke- talt språk:

Dersom personen er ASK-språklig, må det undersøkes om vedkommende har reell tilgang til sine ASK-hjelpemidler i hverdagen, herunder at hjelpemidlene er tilgjengelige, tilpassede og i bruk i relevante situasjoner. Man må også sjekke om rutiner for eventuell lading, oppdatering, backup, mm er innarbeidet og inkludert i rutiner og planer rundt den enkelte.

Kompetent opplæring:

Det må dokumenteres om personen har fått tilstrekkelig og kompetent opplæring i sitt ikke-talte språk, slik at språket faktisk kan brukes på et forventet nivå.

Kompetent språkmiljø:

Det må vurderes om personen befinner seg i et kompetent språkmiljø der omgivelsene har nødvendig forståelse og kunnskap i ASK/ ikke-talt språk og bruker språket aktivt i samhandling med personen.

ISAAC Norges høringsuttalelse levert 30.04.26

Mangelfull tilgang til språk, utilgjengelige ASK-hjelpemidler, utilstrekkelig opplæring eller manglende ASK-kompetanse i omgivelsene skal ikke tolkes som uttrykk for personens funksjonsnivå, atferd eller vilje, men som systemsvikt/ straffbare forhold.

Alle disse forholdene må være tilfredsstillende ivaretatt før det eventuelt kan vurderes om bruk av tvang og/eller makt er nødvendig. Dette er avgjørende for å sikre rettssikkerhet, forebygge unødvendig tvang og ivareta personens grunnleggende språklige rettigheter.